

не лише до професійних деформацій особистості, але й до погіршення стану здоров'я фахівця.

Література

1. Бодров В.А. Работоспособность человека-оператора и пути её повышения / В.А. Бодров // Психологический журнал. – 1987. – Т. 8, № 3. – С. 107-117.
2. Климов Е.А. Психология профессионала / Е.А. Климов. – М.: Изд-во «Ин-т практической психологии», 1996. – 400 с.
3. Климов Е.А. Пути в профессионализм (Психологический взгляд): Учеб. пособие / Е.А. Климов. – М.: Моск. психол.-соц. ин-т : Флинта, 2003. – 318 с.
4. Маркова А.К. Психология профессионала / А.К. Маркова. – М.: Междунар. Гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 312 с.
5. Попов А.К. Работоспособность человека / А.К. Попов // Психологический журнал. – 1985. – Т. 6, № 1. – С. 3-12.
6. Родина О.Н. Личностные деформации при развитии состояния хронического утомления // Вестник Московского университета. Серия 14: Психология. – 2019. – № 1. – С. 123–140.
7. Родина О.Н. О понятии «успешность трудовой деятельности» / О. Н. Родина // Вестник МГУ. Серия 14. Психология. – 1996. – № 3. – С. 60-67.

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ РІВНІВ НАРАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

К. В. Гуцол,
аспірант,

Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України

Цивілізаційні виклики сучасності формують принципово нові вимоги до особистості: прогресивне суспільство потребує соціальних лідерів, здатних конструювати власну ідентичність, спрямованих на саморозвиток і самореалізацію. З усіх дискурсивно-орієнтованих концепцій конструювання ідентичності саме нарративний підхід є здатним максимально повно розглядати її розвиток і трансформацію [1; 2; 3]. Проте проблема нарративної компетентності особистості залишається

малоопрацьованою в сучасній психології, існує потреба в розробці діагностичного інструментарію її сформованості. Метою дослідження є розробка й апробація методичного інструментарію визначення рівнів сформованості наративної компетентності особистості.

Результати дослідження проблеми. Для проведення емпіричного дослідження було сформовано вибірку з 150 респондентів віком від 18 до 57 років. Респонденти мали виконати 14 завдань до кожного з трьох запропонованих текстів з художньої літератури.

Завдання до текстів та алгоритм оброблення результатів їх виконання

1. Із скількох частин, на Вашу думку, складається текст? Виділіть їх у тексті.

0 – немає відповіді; 1 – частини тексту виокремлені некоректно; 2 – частини тексту виокремлені коректно.

2. Складіть розгорнутий план тексту.

0 – немає відповіді; 1 – розгорнутий план нечітко структурований; 2 – розгорнутий план чітко структурований.

3. Поставте 3-5 власних запитань до тексту.

0 – немає власних запитань до тексту або запитання до тексту некоректні (не мають відношення до змісту тексту); 1 – запитання до тексту в межах змісту тексту; 2 – запитання до тексту виходять за межі змісту тексту.

4. Чи представлена в тексті проблемна ситуація, до розв'язання якої прагне автор, у чому, на Вашу думку, її суть?

0 – немає відповіді або проблемна ситуація виділена некоректно («не по суті»); 1 – проблемна ситуація виділена, але має узагальнений характер («позаособистісний»); 2 – проблемна ситуація виділена, спостерігається особистісна співпричетність респондента до неї.

5. Сформулюйте основну думку тексту, узагальнення його змісту в одному реченні.

0 – немає відповіді або основна думка тексту виділена некоректно («не по суті»); 1 – основна думка тексту виділена, але має узагальнений характер («позаособистісний»); 2 – основна думка тексту виділена, спостерігається особистісна співпричетність респондента до неї.

6. Напишіть продовження тексту, власне припущення щодо подальшого розвитку змісту тексту (1-5 речень).

0 – варіант продовження відсутній; 1 – сформульовано варіант продовження нарративу, що не містить рефлексивної інформації; 2 –

сформульовано варіант продовження наративу, що містить рефлексивну інформацію.

7. Закінчіть речення. Читаючи текст,

a) я був(ла) цілком згоден(на) з тим, що ...

b) мене здивувало, що ...

c) я задумався(лась) над ...

d) якби я давав(ла) пораду іншій людині прочитати цей текст, то, у першу чергу, наголосив(ла) б на ...

Кожний пункт цього завдання оцінюється окремо: 0 – немає відповіді або відповідь некоректна («не по суті»); 1 – відповідь у межах змісту тексту; 2 – відповіді виходять за межі змісту тексту.

8. Як Ви вважаєте, що спонукало автора до написання даного тексту?

0 – немає відповіді або відповідь некоректна («не по суті»); 1 – відповідь має узагальнений характер («позаособистісний»); 2 – у відповіді спостерігається особистісна співпричетність респондента.

9. Уявіть собі, що текст написано автором особисто для Вас. Напишіть свою відповідь автору (1-3 речення).

0 – немає відповіді або відповідь некоректна («не по суті»); 1 – відповідь має узагальнений характер («позаособистісний», без рефлексії); 2 – відповідь містить рефлексивну інформацію.

10. Поставте 3-5 власних запитань до автора тексту.

0 – немає відповіді або відповідь некоректна («не по суті»); 1 – відповідь у межах змісту тексту; 2 – відповідь виходять за межі змісту тексту.

11. Чим особисто для Вас було корисно/некорисно знайомство з текстом?

0 – немає відповіді або відповідь некоректна («не по суті»); 1 – відповідь має узагальнений характер («позаособистісний», без рефлексії); 2 – відповідь містить рефлексивну інформацію.

12. Кому, з Вашої точки зору, було б корисно прочитати цей текст?

0 – немає відповіді або відповідь некоректна («не по суті»); 1 – відповідь має узагальнений характер («позаособистісний», без рефлексії); 2 – відповідь містить рефлексивну інформацію.

13. Чи є, на Вашу думку, щось таке, що поєднує запропоновані тексти?

0 – немає відповіді або тексти нічого не поєднує; 1 – поєднує, але відповідь не розгорнута; 2 – поєднує, відповідь розгорнута.

14. Які труднощі виникали у Вас у процесі виконання завдань?

0 – немає відповіді; 1 – відповідь нерозгорнута; 2 – розгорнута відповідь.

Ключ до визначення рівнів сформованості наративної компетентності респондентів: передсмысловий рівень (завдання: 1, 2, 3); смысловий рівень (завдання: 4, 5, 6, 7а, 7б, 7с, 10); метасмысловий рівень (завдання: 7d, 8, 9, 11, 12, 13, 14).

За результатами аналізу результатів виконання завдань встановлено, що: передсмысловий рівень сформованості наративної компетентності властивий 23,3 % респондентів від загальної вибірки, що становить 35 осіб; на перехідному етапі від передсмылового до смыслового рівня наративної компетентності знаходиться 9,3 % (14 осіб); смысловий рівень сформованості наративної компетентності властивий 38 % респондентів від загальної вибірки, що становить 57 осіб; на перехідному етапі від смылового до метасмылового рівня наративної компетентності знаходиться 6,7 % (10 осіб); метасмысловий рівень сформованості наративної компетентності властивий 22,7 % респондентів від загальної вибірки, що становить 34 особи.

На заключному етапі експериментального дослідження наративної компетентності особистості для визначення рівнів її сформованості у респондентів було залучено групу з 15 експертів, кожен з яких обробив 150 виконаних завдань до текстів (по 3 тексти від 50 респондентів). Отже, кожне з 450 виконаних респондентами завдань було оброблено 5 експертами. Експертам пропонувалась проаналізувати виконані респондентами завдання до текстів та визначити рівні сформованості їхньої наративної компетентності (передсмысловий, смысловий, метасмысловий), виходячи із запропонованих нами критеріїв.

Критеріальними ознаками сформованості наративної компетентності особистості *на передсмысловому рівні* є здатності: виділяти окремі текстові елементи, складові частини тексту наративу; виокремлювати певні ситуації, що експлікуються в текстових висловленнях; стисло переказувати зміст тексту; складати розгорнутий план тексту наративу; ставити запитання за змістом тексту;

на смыловому рівні є здатності: визначати в тексті наративу його тему (предмет, сутність); формулювати основну думку (ідею); виділяти проблему, до розв'язання якої прагне автор; прогнозувати власні припущення щодо подальшого розвитку змісту тексту наративу; ставити питання до автора;

на метасмыловому рівні є здатності: припускати, що саме спонукало автора до створення певного наративу, та вміння йому відповідати, виходячи з цього припущення; рефлексувати підстави власних

інтерпретаційних процесів; прогнозувати ефект (наслідки) від знайомства з певним нарративом; аналізувати труднощі, що виникають при розуміння тексту.

З метою підтвердження надійності визначення рівнів сформованості нарративної компетентності респондентів запропонованим нами способом підрахунку балів, нами було обраховано зв'язок за допомогою кореляційного непараметричного аналізу за ранговим коефіцієнтом Спірмана визначених нами рівнів нарративної компетентності респондентів способом підрахунку балів та їхніх рівнів за результатами експертизи. Його результати підтвердили тісний зв'язок ($\rho_0 = 0,97$) на високому рівні значимості ($p \leq 0,001$).

Отже, запропонована авторська методика може бути рекомендована для подальшої апробації та впровадження в психологічну практику як продуктивний інструментарій визначення рівнів сформованості нарративної компетентності особистості. Перспективи подальшого дослідження нарративної компетентності ми пов'язуємо з розробкою психологічного інструментарію розвитку її сформованості в особистості в контексті її здатності до самопроекування.

Література

1. Baddeley, J., & Singer, J.A. (2007). Charting the life story's path: Narrative identity across the life span. In J. Clandinin (Ed.), Handbook of narrative research methods (pp. 177–202). Thousand Oaks, CA: Sage. <https://doi.org/10.4135/9781452226552.n7>
2. Brockmeier J., & Carbaugh D. (Eds.). Narrative and identity. Narrative and identity: studies in autobiography, self, and culture. Amsterdam : John Benjamins, 2001. P. 39–58.
3. Hammack, P.L. (2008). Narrative and the cultural psychology of identity. Personality and Social Psychology Review, 12, 222–247. <https://doi.org/10.1177/1088868308316892>